

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1921 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om grundlagsändring i syfte att borttaga vissa s. k. röst-rättsstreck.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, Olason, Klefbeck, Thulin, Reuterskiöld, Lyberg,*) H. Gösta Andersson, Almkvist,*) von Hofsten, Larsén, Bruhn, Jansson i Edsbäcken, Hallén,*) af Ekenstam, P. S. Hedlund i Östersund, Sävström, Nilsson i Antnäs,*) Hansson i Gårda, Persson i Fritorp*) och Persson i Tofta.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 174, har herr *Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville:

1) *beträffande utskyldsstrecket* förklara, att de vid denna riksdag väckta motionerna om återinförandet av ett utskyldsstreck icke kunna bifallas.

2) *beträffande förmynderskapsstrecket* besluta, att i § 16 riksdagsordningen de i mom. a) första stycket förekommande orden »den som står under förmynderskap» utgå eller åtminstone utbytas mot orden: »den som på grund av vanvett står under förmynderskap».

3) *beträffande konkursstrecket* besluta, att i § 16 riksdagsordningen under mom. a) andra stycket förekommande orden: »eller som är i konkurstillstånd» måtte utgå.

4) *beträffande fattigstrecket* besluta, att i § 16 riksdagsordningen de under mom. b) förekommande orden: »den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning» måtte utgå.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 5 saml. 17 häft. (Nr 30.)

5) *beträffande värnpliktsstrecket* besluta, att i § 16 riksdagsordningen de under mom. d) förekommande orden: »värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar» måtte utgå».

Beträffande den till stöd för dessa yrkanden förebragta motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

*Utskottets
yttrande.*

Beträffande punkten 1 i motionärens hemställan kan utskottet hänvisa till sitt utlåtande nr 28, i vilket utskottet hemställer om avslag å motionerna om utskyldsstreckets återinförande.

Punkten 2 i motionärens förslag kan utskottet ej biträda. Under förmynderskap stående personer sakna i regel den omdömesförmåga och den självständiga ställning, som böra vara ett villkor för rätten att medverka vid val av folkrepresentanter. Liknande skäl måste enligt utskottets mening leda till ett avstyrkande av punkten 3 i motionen. Den ofria ställning, vari en i konkurs försatt person under själva konkurstillståndet befinner sig, synes motivera, att valrätten under ifrågavarande tid suspenderas.

Ej heller punkten 4 i motionärens förslag kan utskottet biträda. Den betydelsefulla revision av fattigvårdsstrecket, som under innevarande riksdag definitivt genomförts, innebär, att detta streck i hög grad mildrats. I varje fall bör denna reform först få tillämpas och visa sina verkningar, innan någon förändring i nuvarande stadgande vidtages. Enligt utskottets mening äga för övrigt de skäl, som motiverat nu gällande bestämmelse, fortfarande giltighet.

Punkten 5 i motionärens hemställan anser sig utskottet böra biträda. Värnpliktsstrecket infördes i vårt land på grund av att man vid genomförandet av 1907—1909 års rösträttsreform i följd av särskilda politiska förhållanden ansåg sig böra sammankoppla frågorna om fullgjord värnpliktskyldighet och medborgarrätt. Någon motsvarighet till detta streck finnes — så vitt utskottet har sig bekant — icke i något annat land. Några härande skäl för streckets bibehållande torde ej kunna påvisas. Den förseelse, som det bristande fullgörandet av värnpliktskyldigheten utgör, bör visserligen beivras, men ej genom avstängandet från utövningen av den viktigaste medborgerliga rättigheten. Den politiska rösträttslagstiftningen är ej det rätta området för vidtagandet av åtgärder, som syfta till bättre fullgörande av värnplikten. Särskilt sedan rösträtt även för kvinnor införts, synes ett bibehållande av detta streck icke kunna med några hållbara motiv försvaras.

Utskottet får alltså hemställa,

att motionen I: 174 i

a) punkt 1) (»beträffande utskyldsstrecket») måtte anses besvarad genom vad utskottet i sitt utlåtande nr 28 hemställt,

b) punkt 2) (»beträffande förmynderskapsstrecket») icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

c) punkt 3) (»beträffande konkursstrecket») icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

d) punkt 4) (»beträffande fattigstrecket») icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

e) punkt 5) (»beträffande värnpliktsstrecket») måtte av riksdagen bifallas och att riksdagen sålunda ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen:

(Nuvarande lydelse:)

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugutres års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

a) den, som står under förmynderskap eller

som är i konkurstillstånd;

b) den, som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;

c) den, som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.

(Föreslagen lydelse:)

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugutres års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

a) den, som står under förmynderskap eller

som är i konkurstillstånd;

b) den, som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;

c) den, som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd.

(Nuvarande lydelse:)

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

(Föreslagen lydelse:)

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

Stockholm den 15 mars 1921.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Reservationer:

1) mot punkt c) av utskottets hemställan (»konkursstrecket») av herrar Larsson i Västerås, Klefbeck, Thulin, Larsén, Sävström och Hansson i Gårda, som anført följande:

»Under punkt 3) i hemställan till sin motion nr 174 i första kam-maren har herr Lindhagen yrkat, att det s. k. *konkursstrecket* skulle av-skaffas. Vid ärendets behandling inom utskottet hava vi biträtt motionärens ifrågavarande förslag och hemställt om bifall till detsamma. I likhet med motionären anse vi nämligen, att konkursstrecket är en föråldrad kvarleva från en tid, då insolvens betydde verkligt beroende av fordringsägaren. Med den modernare utformningen av konkursrätten kunna vi icke finna, att gäldenären i en konkurs intager en mera beroende ställning än åt-skilliga andra, vilka på grund av privata understöd, ackordsförfarande eller dylikt stå i ekonomiskt beroende av andra personer. Det synes oss vara missvisande att jämföra den, som står under förmynderskap, med den, som är i konkurs. Den, som råkar komma i konkurs, intar nämligen icke samma ofria ställning, som den, vilken ställes under förmyndare. Kon-kursen är en följd av yttre förhållanden, såsom en ogynnsam konjunktur, en misslyckad spekulation eller andras underlåtenhet att fullgöra sina förbindelser. Omyndighetstillståndet står däremot i samband med för-hållanden, vilka måste sökas i vissa inre brister hos den individ, som det

gäller. Den ofria ställningen är i dessa bägge fall helt olika. Skola de återstående s. k. strecken överhuvud hava någon verklig betydelse, bör det vara i det avseendet, att de från de röstberättigade utsöndra sådana, vilka på grund av inre förhållanden och sin i följd härav iråkade ställning icke kunna antagas vid riksdagsmannaval skola iakttaga det oberoende, som valhandlingen kräver av den enskilde medborgaren. De, som falla under konkursstrecket, kunna enligt vår mening icke hänföras till denna grupp av beroende personer, och vi måste därför anse konkursstrecket vara av sådan beskaffenhet, att det icke rimligen längre kan bibehållas i vår grundlag efter det att rösträtten blivit allmän.

Visserligen är det allenast en synnerligen ringa del av de röstberättigade, som falla för konkursstrecket. År 1914 utgjorde de allenast 2,431 eller 0,9 % av samtliga i röstlängden upptagna. För arbetarklassen hade konkursstrecket nästan ingen som helst betydelse, under det att inom grupperna fabrikörer och handlande konkursstrecket avskar åtskilliga från rösträtt eller resp. 1,3 och 1,5 %. I en tid sådan som den nuvarande med en omfattande ekonomisk kris kommer konkursstrecket att få en större betydelse. Orättfärdigheten av detsamma kommer då också att skarpare framträda. För närvarande hava åtskilliga affärsmän bragts till konkurs i följd av konjunkturerna och, om krisen fortsätter, torde än ytterligare många komma att följa i deras spår. Att affärsmännen, bland vilka måhända åtskilliga före konkursen haft ett betydande inflytande och åtnjutit allmänt anseende, skulle i och med konkursens inträdande plötsligt förlora sin förmåga att tänka och handla förnuftigt i fråga om val till andra kammaren, synes oss vara ett påstående, vars egen orimlighet genast faller i ögonen.

På grund härav hava vi, som biträtt utskottets hemställan rörande övriga punkter, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till vad som yrkats under punkten 3) i motionen I: 174 ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag till ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugotre års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

- a) den, som står under förmynderskap;
- b) den, som är av allmänna fattigvården ombändertagen för varaktig försörjning;

c) den, som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd;
d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sist-förflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

2) mot punkt e) av utskottets hemställan (»värnpliktsstrecket»)

dels av herrar *Clason, von Hofsten, af Ekenstam, Nilsson* i Antnäs och *Persson* i Fritorp, som yrkat avslag å såväl motionärens yrkande som utskottets hemställan i denna punkt;

dels av herrar *Reuterskiöld, Gösta Andersson* och *P. S. Hedlund* i Östersund, som ansett, att motionen bort *avstyrkas även beträffande det s. k. värnpliktsstreckets avskaffande*, då grunden för detta streck, så länge härordningen principiellt är byggd på allmän värnplikt i samma utsträckning som hittills, är densamma som för det utskyldsstreck, vars återställande i reservation till utskottets utlåtande nr 28 yrkats.